

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Maj 1875, kl. 12 midd.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion, om införandet af ett nytt för Sverige, Norge och Danmark gemensamt system för mått, mål och vikt.

Uti en inom Första Kammaran väckt motion, N:o 27, har Herr *A. O. Wallenberg* föreslagit *afåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om åtgärders vidtagande för skyndsamt införande af ett nytt för Sverige, Norge och Danmark gemensamt system för mått, mål och vikt, samt dervid anført,*

att redan vid 1853—1854 års riksdag motion blifvit väckt angående metriska systemets införande;

att genom begagnandet af samma enheter för mått, mål och vikt, som af flera andra nationer brukas, en mängd evalveringar skulle undvikas och för öfrigt vinnas, att statistiska och handelsuppgifter blefve för en större allmänhet mera lättfattliga;

att hos andra nationer vidtagna förändringar antingen inneburo fullständig anslutning till det metriska systemet eller också jemkningar i syftning att uppnå precisa jemförelsepunkter dermed; samt

att en Kongl. proposition i Norge föreslagit Norges Storting antagandet af det metriska systemet.

Bih. till Riksd. Prot. 1875. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 20 Häft.

Uti häröfver afgifvet ²³Utlåtande N:o 3 har Första Kammarens Första Tillfälliga Utskott erinrat:

- att* 1854 års Riksdags beslut om införandet af vår nuvarande decimal-indelning i mått och vikt icke innebar något underkännande af önskvärdheten och behofvet att komma till metriska systemets antagande, utan var ett första steg till detta mål, för att sedan taga det andra, då allmänheten hunnit blifva förtrogen med tiotal-räkningen; hvadan ock redan 1862 års Riksdag aflät en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om nödiga åtgärders vidtagande i syfte att det metriska systemet måtte blifva infördt i de tre skandinaviska rikena;
- att* det metriska systemet, som år 1795 i Frankrike till principen och år 1837 till allmänt bruk antogs, alltjemt vunnit i utbredning, och blifvit antaget: af Holland 1816, af Sardinien 1850, och sedermera efterhand af hela det öfriga Italien, af Schweiz 1851, af Portugal 1864, af Nordtyska Förbundet 1868 och sedermera af hela Tyska kejsarriket, af Spanien 1869, af Österrike 1871 och sedermera jemväl af Ungern, af Grekland, Rumänien och Turkiet; samt utanför Europa: af Brasilien, Mexiko, Nya Granada, Ecuador, Peru, Chili, Uruguay, den Argentinska republiken samt de holländska, franska och spanska kolonierna; så att, då detta system år 1854 begagnades af endast 70 millioner menniskor, det numera vore genom lag antaget för en folkmängd af 250 millioner menniskor, samt dessutom till konventionelt bruk i såväl England som Nord-Amerikas Förenta stater;
- att* det på grund häraf måste lända till stor lättnad för hvarje nation, som ansluter sig till detta system; samt
- att* öfvergångens svårigheter måste blifva vida mindre för en nation, som i likhet med den svenska, redan är förtrogen med tiotal-räkningen;
- hvarföre Utskottet, med biträdande af de af motionären anförda skäl, tillstyrker Riksdagen: *att i underdånig skrifvelse hemställa, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna finnas lämpliga för att, så fort ske kan, få infördt det metriska systemet för mått och vikt gemensamt för Brödrarikena och konungariket Danmark.*

Enligt inkommet Protokolls-utdrag N:o 190 har Första Kammaren bifallit detta förslag, hvarefter ärendet blifvit, jemlikt 63 § Riksdags-ordningen, öfverlemnadt till Andra Kammaren, som hänvisat detsamma för vidare utredning till sitt Första Tillfälliga Utskott.

Det Svenska systemet för mått och vigt är liksom det metriska ett *decimal*-system och innebär såsom sådant många fördelar, mycken enkelhet och reda vid begagnandet, men vid en jämförelse de båda systemen emellan måste man ovilkorligen lemna företrädet åt det metriska, enär detta har decimal-systemet mera helt och konsekvent genomfördt i alla riktningar än det svenska. Så är förbindelsen emellan mått- och vigt-enheterna hos det metriska systemet grundadt på tiotalet, i det en kubik-centimeter vatten väger 1 gram, en kubik-meter 1,000 kilogram, under det att i det Svenska en kubikfot vatten väger 61,5 *ll*. Så har det svenska systemet särskilda utifrån hemtade benämningar för hvarje underafdelning och multipel af enheten, då deremot dessa benämningar i det metriska systemet alltid och likformigt härflyta från tiotals-indelningen samt derigenom underlätta inlärandet och öfversigten. Så gå underafdelningarne i det metriska systemet längre nedåt än i det svenska och medgifva derigenom skarpare och mera noggranna bestämningar, af vigt ej blott i vetenskapligt utan äfven i rent praktiskt hänseende.

Det metriska systemet är, genom de fördelar som dess helt och konsekvent genomförda tiotals-indelning sålunda medför, det enda fullt *internationela* system, d. v. s. ett system hvars enheter och indelningar i hvarje riktning äro kända i alla civiliserade länder; öfverallt angifves jämförelsen emellan olika system genom att hänföra dem till det metriska; detta användes numera nästan uteslutande i alla vetenskapliga arbeten, vid alla statistiska jämförelser.

Till den uppgift, hvilken i Medkammarens Utskotts betänkande blifvit lemnad, angående den utbredning, som det metriska systemet numera vunnit, torde böra läggas att genom lag af år 1870 detta system blifvit infördt i de vidsträckta brittiska besittningarne i Ostindien med en folkmängd af öfver 151 millioner menniskor, samt — hvad som är för oss af stor och bestämmande vigt — att i dessa dagar vårt Brödrarrike Norge, med bifall till den i detta ämne aflättna Kongl. propositionen, antagit samma system.

Stode vi isolerade och med ringa eller ingen samfärdsel med andra nationer, skulle vi måhända länge kunna åtnöja oss med vårt nuvarande mindre fullkomnade system, men vi äro lyckligtvis icke i en sådan belägenhet; vår vetenskapliga verksamhet är lefvande och kraftig samt i intim förbindelse med

hela den öfriga världens; vårt kommersiela lif tager för hvarje dag allt större utsträckning och sätter oss i förbindelse med allt flera af de civiliserade nationerna; den direkta förbindelsen med dem underhålles genom en liflig sjöfart och med Brödrariket genom en transiterande jernväg; under sådana förhållanden kan det ej vara annat än en tidsfråga, när vi skola öfvergå till det metriska systemet, och ju förr detta sker desto bättre, desto mindre svårigheterna af sjelfva öfvergången; vi äro nemligen väl så till vida fullt förtrogna med det genom Kongl. förordningen af den 31 Januari 1855 hos oss införda systemet för mått och vikt, att vi med lätthet verkställa evalvationer från det gamla till det nya, men vi äro ej så invuxna i detta att vi direkte fatta det i begreppet; vi, så att säga, tänka i det gamla systemet och öfversätta tanken till det nya; så länge förhållandet ännu är sådant, torde svårigheten ej blifva synnerligen större att öfversätta till ett annat nytt system, och detta ett i sig mera fullkomnadt; men om vi dröja tills vårt nuvarande är fullt invuxet i föreställningen, så bereda vi oss för andra gången de svårigheter, som alltid äro förenade med en öfvergång från ett system till ett annat. Den lätthet, hvarmed vårt folk i allmänhet redt sig ur dessa svårigheter under vårt nuvarande öfvergångstillstånd, tillåter icke någon den ringaste misströstan i sådant afseende under ett kommande. Väl är det sant, att vi år 1855 bibehöllo samma grundenheter för mått och vikt som förut, men öfver- och under- afdelningarne blefvo i allmänhet nya, helt och hållet främmande för föreställningen och bruket dittills; så bibehölls för längd-, yt- och rydmmått: *foten*, men den egentliga fordnå enheten *aln* försvann jemte *jamnen* och *tunnlandet*, och vi fingo i stället de alldeles främmande: *stången* och *refven*; samma *kanna*, som af ålder begagnats för mätning af våta varor, bibehölls, men i fråga om torra varor var den oss främmande, under det *kubiktummen* och *kubikfoten* dels voro alldeles nya för vår föreställning, dels icke stodo i något enkelt och rationellt förhållande till vår gamla *tunna*; hvad vigten beträffar blef väl *skålpundet* detsamma, men *ort* och *korn* voro okända storheter; *lodet* försvann jemte de högre enheterna: *Lispundet* och *Skeppundet*. Men om i det metriska systemet grundenheterna visserligen äro afvikande från våra, så sammanfalla dock dels de sjelfva, dels åtskilliga af dess multipler så nära med flera hos oss i vårt gamla system ofta förekommande mått- och vikt-bestämmelser, att de erbjuda särdeles lämpliga jämförelsepunkter till lättnad och stöd vid evalveringar; så är — med en för det dagliga bruket tillräcklig noggrannhet — t. ex.:

bland längdmåtten:

1 Meter (grundenheten) = 3,368 fot = 40 verkstum,

3 Meter = 10 fot (10,094 fot),

1 Centimeter = $\frac{1}{100}$ meter = $\frac{1}{3}$ decimaltum och = $\frac{3}{8}$ verktrum,

1 Kilometer = 1,000 meter = nära $\frac{1}{6}$ mil. (3,368 fot),

10 Kilometer = nära 1 mil (33,680 fot);

bland *ytmåtten*:

1 Hectare = 100 kvadratmeter = 113,440,4 kvadr.fot, eller obetydligt mera än
2 tunnland;

bland *rymdmåtten*:

1 Liter (grundenheten) = 38,2 kubiktum = $\frac{3}{8}$ kanna,
hvaraf man får:

26 Liter = 10 kannor,

1 Hectoliter = 100 liter = 38 kannor 20 kubiktum,
hvaraf man får $1\frac{1}{2}$ hectoliter = 1 slät tunna;

bland *vigtarna*:

1 Gram (grundenheten) = $\frac{1}{4}$ ort (23,529 korn),

1 Kilogram = 1,000 gram = $2\frac{1}{3}$ skålpund (2,35 *tt.*),
hvaraf man får:

17 Kilogram = 2 lispund,

170 Kilogram = 1 skeppund, och

42 Kilogram = 1 centner.

Då sålunda jämförelsepunkter icke saknas; då öfvergången naturligen ej kan blifva alltför brådstörtad, och då Regeringen ej lärer underlåta att genom utarbetandet och spridandet af lättfattliga och upplysande skrifter, genom undervisnings meddelande i skolorna och andra till buds stående medel göra allmänheten förtrogen med det nya systemet, synas några särdeles stora svårigheter ej vara att befara vid dess införande.

Slutligen torde böra erinras att meter-systemet redan är hos oss genom lag antaget vid all handel med medicinalier samt i fråga om mynt.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt får Utskottet hemställa:

att Andra Kammararen behagade instämma i Medkammarens ifrågavarande beslut.

Stockholm den 11 Maj 1875.

Å Utskottets vägnar:

Robert De la Gardie.